

posrečena poglavja omenjam izmed mnogih samo svojilne pridevnike na -ov, -in, -ski in -ji in pa posebno temeljito obdelano poglavje o zaimkih.

Iz konjugacije bo zanimalo, da je Rešetar opustil tradicionalno razdelitev glagolov v šest vrst in posamezne razrede ter vse glagole razdelil a) v pravilne in b) v nepravilne. K pravilnim šteje vse tiste, ki imajo pred nedoločnikovo končnico -ti vokal, torej (če izvzamemo nekaj glagolov I. vrste, ki jih Rešetar šteje med nepravilne) po stari razdelitvi vse glagole, ki imajo vrstno spono (II.—VI. vrsta). — Nepravilni glagoli pa imajo v nedoločniku končnice -ti, -sti (ple-sti) in -či (pe-či, stri-či), pri tvorbi posameznih glagolnih oblik pa veliko nepravilnih pojavov. Važno je tudi, da se pri teh nepravilnih glagolih tvori nedoločnik direktno iz korena. Torej po stari razdelitvi bi lahko rekli, da moramo vse glagole iz korenske vrste šteti v ta »nepravilni« oddelek. Slavisti bi mogoče bolj želeli, da bi se skupina -sti (crp-s-ti, zeb-s-ti, plet-ti, krad-ti) obravnavala v zvezi s skupino -ti, toda tu odločajo bolj praktični kot pa znanstveni momenti, kar je popolnoma v redu; zato je iz knjige izločen ves nepotrebnosti slavistični znanstveni balast, kar je tudi popolnoma pravilno. Tvorbe glagolnih oblik so pri po-

sameznih pododdelkih izredno jasno raztolmačene; — posebno še opozarjam na partije o trpno-preteklem deležniku, ki baš nam Slovencem dela precej neprilik.

Skladnja (154—206) je obdelana sicer bolj na kratko, pa nam vendar podaja celo vrsto najznačilnejših posebnosti, v lepa pregledna pravila nanizanih. Tudi tukaj je omenjen semintja kak dualizem med ekavci in jekavci, česar v drugih gramatikah ne dobimo. Upam, da bomo v »Vadnici« in »Čitanki«, ki se nam še obeta, imeli priliko, še intimneje seznaniti se s sintaktičnimi finesami srbo-hrvaščine. — Ko se bo mislilo na novo izdajo, ker bo knjiga gotovo kmalu razprodana, naj se doda zadaj stvarno kazalo, ki ga sedaj še pogrešamo.

Splošno treba poudariti, da je Rešetarjeva slovnica v vsakem oziru izredno lepo in temeljito, obenem pa tudi s tiho ljubeznijo do domačega rodu napisano delo, tako da moramo bratskemu narodu le čestitati. Če bi pa hoteli imeti tudi mi Slovenci slično delo, naj bi pa njegov avtor vsekakor tudi naše slovensko ekavsko razmerje do književne srbo-hrvaščine primerno označil, kar želi tudi Poznik v »Slovanu«. S tem bi se medsebojno jezikovno spoznavanje in zблиževanje zelo pospešilo.

Ivan Mazovec.

To in ono.

XII. umetniška razstava.

Pričujoča številka »Dom in Sveta« objavlja nekaj slik z XII. slovenske umetniške razstave, ki je bila otvorjena meseca junija 1916. Takoj je treba omeniti, da je pri izbiri priobčenih slik bilo zlasti merodajno, ali se morejo v enobarvnem tisku dostojno reproducirati. Mnoga prvovrstna dela smo morali odložiti, ker bi prišla v taki reprodukciji ob ves svoj slikarski značaj. — namesto umetnine bi v črnem tisku imeli pred seboj nje nerazumljivo karikaturu. Slike te vrste se smejo reproducirati samo v barvah, in »Dom in Svet« upa, če mu ne bo sreča nemila, da stori tudi to. Nekateri naročniki so večkrat povpraševali, kako da se »Dom in Svet« tako malo méni za domačo umetnost; urednik sam je tudi vedel, da list ne izvršuje vse svoje naloge, dokler se ne začne sistematično pečati s slovensko umetnostjo, in vendar si ne more očitati, da bi bil sam kriv, če je bilo drugače.

Pa glavno je vendar, da se stvar izpremeni. Saj slovensko slikarstvo ne more živeti zgolj v tesnih prostorih Jakopičevega paviljona, živeti zgolj sebi in zase, treba mu je več zraka, več prostora za aktivnost. Ta odtujenost svetu ni specificum slovenske umetnosti, ampak posledica splošnega evropskega umetniškega razpoloženja, in to jo opravičuje. Z rastočo močjo površno pojmovane demokracije, ki ne odločuje zgolj o političnem blagru državljana, ampak skuša uveljaviti tudi svoje mišljenje in svoj okus, je rasel vzporedno odpor umetniške individualnosti proti takozvanemu občinstvu. Tako so nastali umetniški samotarji in samotarski umetniški krožki, ki imajo to dobro, da se je vanje marsikdaj rešil splošnočloveški ideal iz povodnji pokvarjenega javnega mnenja, da je v njih

marsikdaj še cvetela modra roža večne lepote, ko je drugod čas neusmiljeno razdeval. Ima pa to samotarstvo svojo veliko nevarnost, ker izpodjeda energijo, vzgaja k samodopadljivosti in postaja ne samo tabor tistih, ki iščejo tovarišev za lepi boj življenja, ampak tudi pribežališče duševnih invalidov, ki jih je življenje samo izločilo.

Zato menim, da je z razstavami le manjša polovica dela opravljena, da ne zadostuje, če se vsako leto enkrat spomnimo, da žive nekje tudi slovenski slikarji in kiparji. Potrebno je, da jih vidim tudi drugod in zlasti, kadar odprem slovenski ilustrirani list.

XII. umetniška razstava priča po svojem obsegu in razvrstitvi, da je prirejena ob času vojske, ni pa tega videti iz razstavljenih slik samih. Kakor naše lep slovje, tako je šla tudi naša upodablajoča umetnost molčé mimo vojnega časa.

Razstava obsega približno 130 števil, ki so zelo različne vrednosti. Poleg odličnih del je tu mnogo blaga srednje vrste in nič manj navadne plaže. Domačega obiskovalca to slednjic ne moti toliko, toda tujcem, katerih je bilo ravno letos več nego kdaj poprej, ne kaže razkazovati ravno najrevnejših kotov naše domačije. Obisk razstave je bil dober, nakupovanje razmeroma zelo živahno.

V prvi dvorani dominira v pročelju doprsni kip generala Borojeviča v več kot naravni velikosti, delo mladega L. Dolinara, našega najnadarnejšega kiparja. Dolinar je generalov grobi, graničarski obraz malo idealiziral, položivši mu v oči tih, tožen, samotno trpeč izraz. Bolj zanimiv nego ta reprezentativni kip je speči Kralj Matjaž; globoki sen ni samo na nje-

govem mirnem obrazu, vsa obdelava predmeta skuša izraziti vekovito spanje: forme prehajajo iz telesnosti v zadržano pravljico. Nasprotno sta Glava M. Gubca, ki jo ob priliki objavimo v »Dom in Svetu«, in njegova Roka, čudovito plastični, živa realnost. Delce velike elegancije je Daritev, orientalka z daritveno skodelico, vitkih udov, kipeče rasti, ki se dopadljivo vije navzgor kakor nje daritev sama. Poleg drugih stvari je Dolinar razstavil tudi več portretov (prof. Berceta, poslanca Povšeta i. dr.), ki so dobri kot plastika in kot portret. Že na teh malenkostih je razviden Dolinarjev krepki talent — da bi mu bilo dano, izkazati se tudi v velikem!

Slikarsko obvladujeta prvo sobo Jakopičeva »Pravljica« in »Za gospodarja«; kakor dve solnčeci žarita na steni, tako da je spričo njiju drugo videti senčnato in medlo v barvi. Pravljica predstavlja mater z otrokom in jagnjetom; od leve pada na skupino luč, zagrinjajoč ves prizor z žarkim oblakom rumenih, rdečih, oranžnih, violičastih in zelenih odsevov. Ne tako ubrana, a še bolj bujna je slika sejalca v zgodnjem jutru, naslovljena »Za gospodarja«. Zmotno je, če kdo krsti Jakopiča z imenom impresionist, in če bi on sam trdil, da slika predmete, kakršni se mu vidijo in nič drugače (impresionizem), se moti tudi on. Jakopič porablja marveč čutno vrednost barve, ne da pred oči predmete v trenutni razsvetljavi, marveč da izrazi čisto določeno in trajno občutje, duševno vsebino prikazni; barva spremlja pri njem slikarski predmet, kakor spremlja pri glasbeniku orkester pevca, razlagajoč njegove besede z mnogostranskim opisom, razvijajoč idejni pomen teksta. Znameniti sta v tem oziru tudi obe skici »Ob košnji« in mali portret »Anka«.

Sternen ni napravil name še nikoli tako enotnega in krepkega vtisa kakor na tej razstavi. Razstavil je sicer večinoma akte, kar se zdi znamenje, da je še vedno zaposlen v predpripravah, da še ni prešel od študij do svobodnega stvarjanja duha, pa ti akti so v svoji vrsti dobri. Sternen je skladen v barvah, siguren v risbi (prim. Akt, št. 23), »Magdalena« pa ima tudi svojo tehtno duševno vsebino.

Jama ima na tej razstavi le štiri slike in je prav tak, kakršnega poznamo s prejšnjih prireditve; pokrajinar je skozi in skozi, dela z maloštevilnimi, enovitimi barvami. V pričujoči številki »Dom in Sveta« priobčujemo njegovo »Obrežje Ljubljance«.

Vavpotičeva »Jahalka« na naši prilogi je dober posnetek razstavljenega originala; na fotografiji je konj celo boljši nego v originalu samem. Vavpotič je zlasti spreten portretist; njegov »Portret deklice« in »Mati z otrokom« sta učinkoviti salonski deli, medtem ko je nova pokrajina »Judenburg« dozdevno prenašlo končana ali nedogotovljena.

Tratnik ima razstavljenih več risb, med njimi nekatere, ki so že bile reproducirane in karakterizirane v »Dom in Svetu«. Sedaj prinašamo studijo za »V vrtu Getzemani«. Nova mi je bila njegova pokrajina v oljnatih barvah, »Motiv iz Bilj«. Zanimivo je opaziti, kakšna notranja edinost je med Tratnikom-risarjem, kakršnega smo doslej poznali, in Tratnikom-pokrajinarjem, kakršnega se nam kaže v razstavljeni oljnati sliki. Tehnika je druga, motiv različen in vendar je

duh isti: duh formalne snažnosti, jasnosti, umerjenosti in kot osnovno vsebinsko občutje tiha žalost, resignacija.

Smrekarjevimi risbami in ujedkovinami so se bralci »Dom in Sveta« tudi že imeli priliko seznaniti. Smrekar je poln hudomušne predmetnosti, je slikarski pripovedovalec in satirik, je ne samo Slovenec, ampak še posebej Kranjec, z vsemi lastnostmi, ki se drže tega rodu: konkreten, drastičen v izrazu, živahne domišljije, pa ne posebno izbirčen v formi. Sedaj objavljamo njegov razstavljeni »Zaklad«.

Gaspari je poslal na razstavo mnogo barvastih risb. On skuša, kakor znano, s slovenskimi narodnimi motivi (s srci, nageljni in podobnim), z narodnimi nošami, ki jih ni več, in s karakterističnimi prizori iz kranjskega življenja ustvariti nekako slovensko »Heimatkunst«. Na tem je nekaj, vendar pa to pojmovanje ne gre stvari do jedra; taka umetnost bi utegnila biti le nazunaj slovenska, ne v svojem bistvu.

Slike, ki jih je razstavila A. Zupanec, se ne zde ravno srečno izbrane; še najboljši sta »Predica« in »Znamenje«. — Šantel mi je to pot manj ugajal kot prej, dasi je treba njegovi risbi priznati solidnost. — Klemenčič je preveč enakomeren v formi in prazen po vsebini, isto velja za Magoliča. — Med akvareli Sternen-Kleinove je čeden »Pri toaletti«, o Franketu, Žmitku, Zupanu in Ropretu je pa težko kaj reči.

Izidor Cankar.

Prešernova »Nezakonska mati«.

Oktoberja meseca lanskega leta sem se vračal z Dunaja in sem prišel v Mariboru skupaj z g. P. Govorila sva zlasti o prestavah starih klasikov in njihovi metriki. Zanimalo me je zlasti, kaj misli on glede meril v prestavah starih korov. Omenil sem mu novejša stališča dunajskega prof. Radermacherja glede metrike. Nato me opozori, kako čudno merilo da ima Prešeren v svoji »Nezakonski materi«. Misel me je zanimala, a dalje se nisem s tem pečal. Pred kratkim sem zopet vzel v roke Prešerna. Ustavim se pri imenovani pesmi. Analiziram jo. Kaj sem našel in do kakšnih zaključkov sem prišel, hočem tu podati. To je seveda samo hipoteza, a me je vendar frapirala. Poglejmo!

Kaj pa je tebe treba biló,	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Dete ljubó, dete lepó!	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Meni mladi déklíci,	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Neporočeni materi?	•	•	•	•	•	•	•	•	•

Oče so kleli, tepli me,	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Mati nad máno jokáli se;	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Moji se mene sram'vali so,	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Tuji za máno kazáli so.	•	•	•	•	•	•	•	•	•

On, ki je sam bil ljubi moj,	•	•	•	•	•	•	•	•	•
On, ki je pravi oče tvoj,	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Šel je po svéti, Bog vé kam;	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Tebe in mene ga je sram!	•	•	•	•	•	•	•	•	•

Kaj pa je tebe treba biló,	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Dete ljubó, dete lepó!	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Al' te je bilo treba, al' ne,	•	•	•	•	•	•	•	•	•
Vendar presrčno ljubim te.	•	•	•	•	•	•	•	•	•